

אוניברסיטת בר-אילן

סגנון הורות, אסטרטגיות התמודדות והסתגלות משפחתית

בקרב דור שני ושלישי לניצולי שואה

עדי קורן-קליין

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר

מוסמך בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת בר-אילן

תשע"ה

רמת גן

תקציר

מחקרים רבים עסקו בהתפתחות תכונות אישיות ומאפיינים ייחודיים, בקרב בני הדור השני והשלישי לניצולי השואה, בעקבות ההיסטוריה המשפחתית הייחודית להם. במחקר הנוכחי נבחנו מאפיינים אישיותיים ומשפחתיים בקרב קבוצות אלו, מתוך גישה הרואה במשברים, בקשיים, ואף בטרומות, אמצעים המסייעים לפיתוח כוחות מטפחים, גמישות ועמידות נפשיים.

מטרות המחקר היו לחקור ולאפיין את בני הדור השני והשלישי לניצולי השואה מבחינת סגנון הורותם, תפיסת סגנון ההורות של הוריהם, אסטרטגיות התמודדותם עם בעיות, והסתגלותם המשפחתית לשינויים ולמשברים.

במחקר נבדקו ארבע קבוצות משתתפים - (1) דור שני- בנים ובנות לניצולי שואה, (2) דור שלישי לניצולי שואה- נכדים שלפחות זוג אחד מסביהם הינם ניצולי שואה. קבוצות ההשוואה - (3) דור שני שהוריהם לא היו בשואה, (4) דור שלישי שאף אחד מארבעת סביהם לא היו בשואה. המשתתפים מילאו שאלון סגנון הורות, ושאלון הערכת סגנון ההורות של ההורה (Buri, 1991), שאלון אסטרטגיות התמודדות עם בעיות (Moos, Cronkite, Billings & Finney, 1987), ושאלון הסתגלות משפחתית (Olson, 1986). משתתפים אשר הינם צאצאים לניצולי שואה השיבו לשאלון נוסף המאפיין את היסטוריית השואה של משפחתם, אשר נבנה לצורך מחקר זה.

בבדיקת סגנון ההורות נמצא כי- (1) בני דור שני לניצולי השואה אפיינו את עצמם כהורים סמכותיים וסמכותניים יותר, ביחס לבני דור שני שאינם צאצאי ניצולים, שאפיינו את עצמם כהורים מתירניים יותר. (2) בני דור שני ושלישי לניצולי השואה העריכו את הוריהם כסמכותניים יותר, ביחס לקבוצות הביקורת, שהעריכו את הוריהם כסמכותניים. (3) נמצא הבדל בין הדורות לגבי סגנון ההורות המתירני, כך שבני הדור השני העריכו את הוריהם כפחות מתירניים, ביחס לבני הדור השלישי. (4) נמצאה אינטראקציה בין סוג הקבוצה (שואה, לא שואה) לדור (שני, שלישי), כך שבני הדור השני לניצולי השואה תפסו את הוריהם כיותר סמכותניים, ביחס לדור שני שאינם צאצאי ניצולי שואה, אך לא נמצא הבדל כזה בקרב בני הדור השלישי.

בבדיקת אסטרטגיות התמודדות של בני דור השני והשלישי לניצולי השואה, נמצא כי-

(1) הן היו אקטיביות יותר, ביחס לבני דור שני ושלישי שאינם צאצאי ניצולים. (2) נמצאה אינטראקציה בין סוג הקבוצה ודור, כך שבני הדור השני לניצולי השואה נמצאו כפחות פסיביים בהתמודדותם, ביחס לדור שני שאינם צאצאי ניצולים, אך לא נמצא הבדל כזה בקרב בני הדור השלישי.

בבדיקת ההסתגלות המשפחתית נמצא כי- (1) בני הדור השני והשלישי לניצולי השואה

דירגו את משפחותיהם כגבוהות באופן משמעותי על פני מימד הגמישות, ביחס לבני דור שני ושלישי שאינם צאצאי ניצולים. (2) בני הדור השני והשלישי לניצולי השואה דירגו את משפחותיהם כגבוהות יותר על פני מימד הלכידות, ביחס לבני דור שני ושלישי שאינם צאצאי ניצולי שואה. (3) נמצא הבדל בין הדורות כך שבני הדור השני דירגו את משפחותיהם כגבוהות יותר על פני מימד הגמישות ועל פני מימד הלכידות, ביחס לבני הדור השלישי.

בבדיקת הקשר בין סגנון הורות לאסטרטגיות התמודדות נמצא כי- (1) ככל שהורה דירג

את סגנון הורותו כמתירני פחות וסמכותי יותר, כך הוא נמצא כאקטיבי יותר בהתמודדותו עם בעיות. (2) כאשר ההורה דירג את סגנון הורותו כסמכותני וסמכותי יותר, כך הוא נמצא כפחות פסיבי בהתמודדותו עם בעיות.

בבדיקת הקשר בין הערכת סגנון ההורות של ההורה ואסטרטגיות התמודדות נמצא כי-

(1) ככל שהילדים דירגו את הוריהם כמתירניים פחות וסמכותיים פחות, כך הם העריכו את סגנון התמודדותם העצמי כאקטיבי יותר. (2) ככל שהילדים העריכו את הוריהם כסמכותיים יותר וסמכותניים יותר, כך הם העריכו את סגנון התמודדותם העצמי כפחות פסיבי.

בבדיקת הקשר בין סגנון הורות עצמי להערכת סגנון ההורות של ההורה, נמצא כי- (1) בני

הדור השני העריכו את הורותם כסמכותית, סמכותנית ומתירנית יותר, ביחס להערכתם את סגנון ההורות של הוריהם. (2) נמצאה אינטראקציה, לפיה בני הדור השני לניצולי השואה, ובני הדור השני שאינם צאצאי ניצולי שואה העריכו את עצמם כסמכותיים יותר מהוריהם, אך פער זה היה גדול יותר בקרב בני הדור השני לניצולי השואה.

לסיכום, בני הדור השני לניצולי השואה נמצאו כהורים סמכותיים יותר, והעריכו את

הוריהם כסמכותניים יותר, ביחס לקבוצת הביקורת. צאצאים לניצולי שואה נמצאו כבעלי

אסטרטגיות התמודדות אקטיביות יותר, ביחס לקבוצות הביקורת. בנוסף, צאצאים לניצולי שואה העריכו את משפחותיהם כמלוכדות יותר וכגמישות יותר בהסתגלותן לשינויים ולמשברים, ביחס לקבוצות הביקורת. ייתכן וניתן לקשר דפוסים אלו להיסטוריה המשפחתית הייחודית להם, אשר היתה כרוכה בגדילה בבית הורים וסבים אשר התמודדו עם חוויות טראומטיות קשות. הניתוח האיכותי סייע בחידוד והעמקה של נושא ההתמודדות האקטיבית בקרב צאצאי ניצולי שואה, באמצעות אפיון מהותם של הדפוסים האקטיביים. נמצאו חשיבה מציאותית, אופטימיות והנעה לפעולה אשר מאפיינות את התמודדותם של בני הדור השני והשלישי לניצולי השואה.